

донести позицію організації, налагодити діалог із аудиторією та продемонструвати відкритість. Саме тому ефективна антикризова комунікація потребує системного підходу, що поєднує стратегічне планування, оперативність дій та орієнтацію на потреби аудиторії.

Отже, антикризова комунікація в соціальних мережах є складним, але необхідним елементом сучасного управління репутацією. Її успішна реалізація дає змогу не лише мінімізувати негативні наслідки кризових ситуацій, а й зміцнити довіру до організації в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Зубарева М. А. Прикладні антикризові PR-технології: навч. посіб. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька акад.», 2014. 162 с.
2. Матвеева Ю. Антикризові комунікації: час діяти. *Бізнес. Останні новини бізнесу України*. 2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/209268_antikrizov-komunkats-chas-dyati (дата звернення: 03.04.2026).

УДК: 004:378:02

Лихогляд Ангеліна Ігорівна

(наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Анотація. Досліджено проблему формування цифрової компетентності майбутніх фахівців бібліотечно-інформаційної галузі, окреслено її складники, напрями та інструменти оцінки. Розглянуто роль професійного стандарту «Бібліотекар» у підготовці конкурентоспроможних фахівців-практиків, здатних ефективно діяти в сучасному інформаційному суспільстві.

Ключові слова: цифрова компетентність, цифровізація, цифрові технології, професійна підготовка, бібліотечно-інформаційна сфера, бібліотекар.

Актуальність теми зумовлена стрімкою цифровізацією суспільства та трансформацією ролі бібліотек у сучасному інформаційному середовищі, де вони виступають не лише як сховища знань, а й як центри доступу до електронних ресурсів, цифрових сервісів і медіаграмотності.

У цих умовах зростає потреба у фахівцях бібліотечно-інформаційної сфери, які володіють розвиненою цифровою компетентністю, здатні ефективно працювати з інформаційно-комунікаційними технологіями, управляти цифровими ресурсами та забезпечувати користувачів якісними онлайн-послугами. Це актуалізує необхідність удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців відповідно до викликів епохи цифрових технологій.

Термін «цифрова компетентність» трактується як динамічне поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, ціннісних орієнтацій та інших особистісних характеристик у сфері сучасних технологій, що забезпечує здатність фахівця

XI Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 09 квітня 2026 р.)

ефективно здійснювати професійну діяльність із використанням цифрових інструментів і ресурсів.

Формування цифрової компетентності працівників бібліотечно-інформаційної сфери ґрунтується на розумінні й інтеграції ключових понять, зокрема цифрової грамотності, інформаційної безпеки, міжпрофесійної взаємодії, креативності в цифровому середовищі та інноваційного менеджменту. Опанування цих складників сприяє здатності фахівців адаптуватися до динамічних змін цифрового середовища, ефективно застосовувати новітні технології та постійно вдосконалювати професійні компетентності для якісного виконання трудових функцій [1, с. 11–14].

З метою підтримки професійного розвитку бібліотекарів і їх підготовки до викликів сьогодення у 2024 році Міністерство цифрової трансформації України представило проєкт Рамки цифрової компетентності бібліотечного працівника та тест «Цифрограм для бібліотекарів» на платформі «Дія.Освіта» – інструменти підвищення цифрової грамотності, впровадження яких сприятиме формуванню ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців [2].

Запропонована Рамка включає 5 ключових сфер цифрової компетентності бібліотекарів, що охоплюють 25 складників (рис. 1).

Інформаційно-аналітична майстерність	здатність знаходити, оцінювати та використовувати цифрові ресурси, як-от е-каталоги та бази даних
Професійна цифрова комунікація та співпраця	використання цифрових інструментів для взаємодії й організації онлайн-заходів
Технологічна креативність і управління контентом	розробка та адміністрування цифрових продуктів, зокрема блогів, сайтів і соцмереж
Безпека та захист даних	дотримання принципів кібербезпеки та захисту інформації, в т. ч. в АБІС
Цифрове лідерство й інноваційне управління	застосування сучасних ІТ-технологій і впровадження інновацій у професійній діяльності

Рисунок 1 – Сфери цифрової компетентності бібліотекарів відповідно до проєкту Рамки цифрової компетентності бібліотечного працівника [1; 2]

Наведені на рис. 1 сфери цифрової компетентності відображають основні напрями професійної діяльності бібліотекарів в умовах цифрової трансформації та окреслюють основу для формування відповідних знань, умінь і навичок, необхідних для якісного здійснення функціональних обов'язків та завдань.

Презентований Мінцифрою «Цифрограм для бібліотекарів» є інструментом для оцінювання рівня володіння професійними цифровими навичками у сфері бібліотечно-інформаційних послуг. Він дає змогу визначити сильні сторони та

виявити прогалини, оцінити рівень цифрової підготовки й окреслити напрями подальшого професійного розвитку [2]. Після проходження тесту видається електронний сертифікат, який підтверджує рівень цифрової компетентності, що також може слугувати елементом мотивації професійного самовдосконалення.

Варто зазначити, що Наказом Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти від 10 березня 2025 року № 17 затверджено професійний стандарт «Бібліотекар», в якому узгоджено структуру необхідних компетентностей, зокрема цифрової, з дескрипторами Національної рамки кваліфікацій, а також оптимізовано їх перелік для ефективного виконання відповідних трудових функцій [3].

У Стандарті визначено 9 трудових функцій бібліотекаря та виокремлено 27 професійних компетентностей, до кожної з яких детально описано результати навчання, які включають необхідні знання, вміння, навички, комунікацію, відповідальність і автономію.

Важливо зазначити, що усі функції бібліотекаря, зазначені в Стандарті, прямо чи опосередковано потребують певних цифрових навичок. Відповідно до затвердженого документа, можна виділити такі основні напрями цифрової компетентності бібліотечних працівників:

1. Робота з цифровими ресурсами та технологіями (базовий рівень) – використання цифрового обладнання, робота з мережею Інтернет, використання АБІС.
2. Робота з даними та інформацією (інформаційна грамотність) – пошук інформації, її фільтрація, перевірка достовірності, структурування даних.
3. Цифрова комунікація (онлайн-взаємодія) – використання засобів цифрового зв'язку, мережевий етикет, онлайн-спілкування, обмін даними.
4. Створення та управління цифровим контентом – електронні бази даних, цифрові колекції, оцифрування документів, репозитарії.
5. Цифровий менеджмент і аналітика – маркетингові дослідження, аналітика даних, управління проектами, PR і комунікації [4].

Переносячи компетентності, зазначені в проєкті Рамки цифрової компетентності бібліотечного працівника та професійному стандарті «Бібліотекар», на підготовку фахівців бібліотечно-інформаційної сфери, можна стверджувати, що вони є ключовим елементом майбутньої професійної діяльності. Саме тому ці документи доцільно враховувати під час розроблення та перегляду освітніх програм, визначення програмних результатів навчання та формування змісту професійних дисциплін для спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, (з 2025 року – В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа).

Загалом для ефективного формування цифрової компетентності майбутніх фахівців бібліотечно-інформаційної сфери заклади вищої освіти повинні регулярно переглядати й оновлювати освітні програми з урахуванням сучасних тенденцій цифровізації, забезпечувати доступ до новітніх ІТ-технологій, підвищувати кваліфікацію викладачів у сфері цифрових технологій, а також мотивувати здобувачів до опанування цифрових навичок і вмінь [5, с. 6].

До того ж навчальні плани потрібно формувати так, щоб майбутні фахівці максимально відповідали сучасним вимогам ринку праці та могли успішно реа-

лізуватися в професійній діяльності. Це досягається завдяки поєднанню теоретичної та практичної підготовки, що забезпечує формування необхідних компетентностей, зокрема цифрової, та сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців-практиків [6, с. 339].

Отже, формування цифрової компетентності є невід'ємним складником професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери та забезпечує їхню готовність до роботи в умовах цифрового суспільства, сприяє підвищенню якості бібліотечно-інформаційних послуг і розширенню функціональних можливостей бібліотек як сучасних інформаційних центрів. Орієнтація на відповідні стандарти, а також інтеграція цифрових технологій в освітній процес є ключовими чинниками підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в умовах цифрової трансформації.

Список використаних джерел

1. Проєкт Рамки цифрової компетентності бібліотечного працівника: Digital competence framework for librarians, 2024. 29 с. URL: https://osvita.dia.gov.ua/uploads/1/9777-ramka_dla_bibliotekariv.pdf (дата звернення: 02.04.2026).
2. Покращуємо цифрову грамотність: нові інструменти для бібліотекарів на платформі Дія.Освіта. *Прес-офіс Міністерства цифрової трансформації України*. 19.06.2024. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/education/pokrashchuemo-tsifrovu-gramotnist-novi-instrumenti-dlya-bibliotekariv-na-platformi-diyaosvita> (дата звернення: 02.04.2026).
3. Затверджено професійний стандарт «Бібліотекар». *Прес-центр Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти*. 20.03.2025. URL: <https://arts.gov.ua/zatverdzheno-profesijnij-standart-bibliotekar/> (дата звернення: 03.04.2026).
4. Професійний стандарт «Бібліотекар», 2025. 24 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1PuHZ6SKAr1F-Q9TtSacb431iPJmU6xw5/view> (дата звернення: 03.04.2026).
5. Герасимюк Л. С., Тарасюк Л. М. Формування цифрової компетентності як складова професійної підготовки майбутнього фахівця з документознавства. *Академічні студії*. 2023. № 3. С. 3–8. URL: <https://academystudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/507/474> (дата звернення: 04.04.2026).
6. Плужник О. Формування цифрової компетентності у майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2021. № 13. С. 331–344. URL: https://sdc-journal.com.ua/web/uploads/pdf/SDC_2021_13-331-344.pdf (дата звернення: 04.04.2026).
7. Yavorska T. M. Professional training of future librarians at the Vasyl' Stus Donetsk National University. VIII issue of Conference Proceedings Journal «University Library at a New Stage of Social Communications Development» (5–6 oct. 2023 p. Dnipro, Ukraine). № 8(2023). P. 249–260.

